

УДК 796.032-051

*Литвінець І.В., Виноградський Б.А., Литвінець А.І., Зінків О.В.***ВИЗНАЧНІ ПОСТАТІ ОЛІМПІЙСЬКИХ КОНКУРСІВ МИСТЕЦТВ**

У статті висвітлено досягнення визначних постатей олімпійських конкурсів мистецтв, що відбувалися в межах проведення Ігор Олімпіад у період від 1912 р. до 1948 р. Метою дослідження було охарактеризувати здобутки переможців та призерів олімпійських конкурсів мистецтв. Установлено, що за період 1912–1948 рр. переможцями олімпійських конкурсів мистецтв ставали діячі із 23-х країн світу. Загалом було здобуто 49 золотих, 53 срібні та 49 бронзових нагород. Установлено, що учасниками олімпійських конкурсів мистецтв були два президенти Міжнародного олімпійського комітету (П'єр де Кубертен, Ейвері Брендедж), чемпіони Ігор Олімпіад у спортивних змаганнях (Уолтер Уайнен, Альфред Хайош) та багато відомих діячів культури і мистецтва різних країн світу (Вернер і Вальтер Марх, Ян Вілс, Алекс Вальтер Діггельман, Жан Якобі, Джозеф Петерсен).

Ключові слова: олімпійські конкурси мистецтв, Ігри Олімпіад, президенти МОК, діячі культури і мистецтва.

Постановка проблеми. Історія спортивного руху початку ХХ ст. містить особливий феномен – поєднання спорту і мистецтва. Це олімпійські конкурси мистецтв – одна із найважливіших культурних подій того часу, реалізована у програмі Ігор Олімпіад. Відомо, що ідея їх проведення належить французькому баронові, засновникові сучасних Олімпійських ігор – П'єрові де Кубертену. Витоки цього задуму сягають античності. П'єрові де Кубертену імпонувала давньогрецька концепція поєднання атлетики й мистецтва [1, 6].

У рамках Консультативної конференції в Парижі 1906 року, у якій за запрошенням барона Кубертена брали участь художники та письменники, здійснювалося обговорення, якою мірою і яким чином мистецтво й література можуть бути інтегровані в сучасні Олімпіади [1, 4, 6].

Ініціатива Кубертена була аргументована необхідністю "відновити первозданну красу Олімпійських ігор", оскільки в часи Олімпії образотворче мистецтво "було об'єднане у гармонії з Олімпійським іграми". "Позбавлені аури мистецьких конкурсів, Олімпійські ігри – це тільки чемпіонати світу. Існує лише одна різниця між нашими Олімпіадами і простими спортивними чемпіонатами, і це саме ті конкурси мистецтва, які існували в Олімпіадах Стародавньої Греції" [16].

Введені до програми Олімпійських ігор конкурси мистецтв, що відбувалися в період від 1912 р. до 1948 р., були тематично пов'язані зі спортом. Учасники олімпійських конкурсів мистецтв змагалися в таких категоріях: література, архітектура, музика, живопис та скульптура [4, 14].

Конкурси мистецтв у межах Ігор Олімпіад відіграли визначну роль у популяризації ідей олімпізму, тіловиховання, здорового способу життя. Конкурси мистецтв були введені до програми сучасних Олімпійських ігор для реалізації ідеалів олімпізму через поєднання у ньому вартостей спорту, культури й мистецтва [1].

Художнє бачення перспективи Олімпійських ігор полягало в тому, що світ спорту може бути свого роду натхненням для створення нових робіт, до яких можуть бути залучені діячі мистецтва [5, 6]. Основною ідеєю їх проведення була популяризація спорту та олімпійських цінностей через відображення у творах тематики спорту [1, 6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роботи дослідників історії олімпійського руху, зокрема Ф. Мезе (1959), В. Платонова (2002), Е. Вільчковського (2008), відображають питання олімпійських конкурсів мистецтв лише частково. Певні аспекти цієї проблематики аналізують у своїх дослідженнях іноземні автори (Alexandra Thumm, 1997; Richard Stanton, 2001; Beatriz Garcia, 2002, 2008; Bernhard Kramer, 2004; Norbert Müller, 2006; Yoshida Hiroshi, 2009; Patrik Steorn, 2012), зокрема особливості організації та проведення, передумови створення і їх занепад тощо. Доводиться стверджувати, що наукових досліджень із проблем вивчення переможців та призерів олімпійських конкурсів мистецтв в Україні не виявлено, що й зумовлює актуальність цієї роботи.

Мета дослідження: охарактеризувати досягнення визначних постатей олімпійських конкурсів мистецтв.

Методи та організація дослідження. Для розв'язання указаної мети були використані такі методи дослідження: аналіз та узагальнення літературних джерел, історичні, теоретичної інтерпретації. Для

висвітлення цієї проблематики використовували наукові праці іноземних та українських дослідників. Першоджерелами слугували офіційні звіти про проведення Ігор Олімпіад.

Результати дослідження та їх обговорення. Твори мистецтва на спортивну тематику здійснили значний внесок у світову скарбницю культури. За період 1912–1948 рр. лише переможцями конкурсів мистецтв стали діячі із 23-х країн світу. Переможці та призери конкурсів мистецтв удостоювалися офіційних олімпійських нагород. Загалом, аналогічно до спортивних змагань, за офіційною статистикою було вручено 151 олімпійську медаль: 49 золотих, 53 срібні та 49 бронзових нагород. Золотих медалістів до сьогодні записують у списки переможців як офіційних олімпійських чемпіонів [1, 2, 4, 14].

У цьому дослідженні вивчаємо досягнення визначних постатей олімпійських конкурсів мистецтв (табл. 1), серед яких президенти Міжнародного олімпійського комітету (П'єр де Кубертен, Ейвері Брендедж); багаторазові переможці та призери конкурсів мистецтв (Жан Якобі, Алекс Вальтер Діггельман, Вернер Марх, Джозеф Петерсен); чемпіони Ігор Олімпіад у спортивних змаганнях (Уолтер Уайненс, Альфред Хайош); автори споруджених спортивних об'єктів (Ян Вілс, Вальтер та Вернер Марх).

Таблиця 1

Визначні постаті олімпійських конкурсів мистецтв

№	Автор	Номінація/назва твору
Президенти Міжнародного олімпійського комітету		
1	П'єр де Кубертен	золота нагорода за твір "Ода спорту", Стокгольм, 1912 р.
2	Ейвері Брендедж	заохочувальна премія за твір "Значення аматорського спорту", Лос-Анджелес, 1932 р.
Багаторазові переможці та призери конкурсів мистецтв		
3	Жан Якобі	– золота нагорода за акварельні рисунки "Етюди про спорт", Париж, 1924 р.; – золота нагорода за акварельний рисунок "Регбі", Амстердам, 1928 р.
4	Алекс Вальтер Діггельман	– золота нагорода у категорії "Живопис" за плакат "Ароза", Берлін, 1936 р.; – срібна нагорода у категорії "Живопис" за плакат "Першість світу з велоспорту" та бронзова нагорода за плакат "Першість світу по хокею", Лондон, 1948р.
5	Вернер Марх	золота та срібна нагорода за проект "Reichssportfeld", Берлін, 1936 р.
6	Джозеф Петерсен	– срібна нагорода за твір "Евріала", Париж, 1924 р.; – срібна нагорода за твір "Аргонавти", Лос-Анджелес, 1932 р.; – срібна нагорода за твір "Олімпійський чемпіон", Лондон, 1948 р.
Чемпіони Ігор Олімпіад у спортивних змаганнях		
7	Уолтер Уайненс	– золота нагорода в одиночних змаганнях зі стрільби, Лондон, 1908 р. та срібна нагорода в командних змаганнях зі стрільби, Стокгольм, 1912 р.; – золота нагорода за бронзову скульптуру "Американський рисак", Стокгольм, 1912 р.
8	Альфред Хайош	– дворазовий чемпіон Ігор Олімпіад з плавання вільним стилем на 100 і 200 м., Афіни, 1896 р.; – срібна нагорода за проект "План стадіону", Париж, 1924 р.
Автори споруджених спортивних об'єктів		
9	Ян Вілс	золота нагорода за проект "Олімпійський стадіон в Амстердамі", Амстердам, 1928 р.
10	Вальтер та Вернер Марх	золота та срібна нагорода за проект "Reichssportfeld", Берлін, 1936 р.

За даними джерел [4, 10, 14, 15, 16] серед учасників олімпійських змагань мистецтва були два президенти Міжнародного олімпійського комітету: П'єр де Кубертен та Ейвері Брендедж.

На Іграх V Олімпіади 1912 року в Стокгольмі, коли вперше в програму Ігор включили конкурси мистецтв, засновник Міжнародного олімпійського руху барон П'єр де Кубертен брав участь у літературному конкурсі. Золоту медаль у конкурсі літератури отримав його твір "Ода спорту", написаний двома мовами [1, 4, 6, 15].

Роботу було представлено на розгляд, як зазначено в офіційному звіті Олімпіади, під псевдонімом, двома прізвищами – Г. Хохрод та М. Ешбах [10].

Ейвері Брендедж брав участь в олімпійських конкурсах мистецтв 1932 р. і 1936 р. На Іграх X Олімпіади 1932 року в Лос-Анджелесі був відзначений "Заохочувальною премією" у категорії "Література" за твір "Значення аматорського спорту" ("Заохочувальні премії" – нагороди без медалей, були створені в кожній категорії конкурсів мистецтв 1932 року, за рахунок чого збільшилася загальна кількість лауреатів художніх змагань). Ейвері Брендедж як ідеолог аматорства, наполягав, що конкурси мистецтв були небажаним вторгненням професіоналізму [1, 2, 14, 16].

Як засвідчують офіційні звіти про проведення Ігор Олімпіад [8, 9], кільком учасникам конкурсів мистецтв вдалося декілька разів здобувати нагороди на олімпійських змаганнях.

Найуспішнішим художником і єдиним учасником конкурсів мистецтв, який став володарем двох олімпійських золотих нагород є люксембурзький художник Жан Якобі (Jean Jacoby). Він отримав золоту медаль на Іграх VIII Олімпіади 1924 р. в категорії "Живопис" за три акварелі (рис. 1) під назвою "Етюди про спорт" [4, 8]. А також золоту нагороду на Іграх IX Олімпіади 1928 року за акварельний рисунок "Регбі" [4, 9].

Жан Якобі у своїх художніх роботах часто відображав спортивну тематику. За його проектами у Люксембурзі вийшли поштові марки для Ігор XV Олімпіади 1952 року в Хельсінкі.

Під час аналізу низки літературних джерел [4, 11, 12] ми виявили тільки двох учасників, які здобували три нагороди в олімпійських конкурсах мистецтв. Це художник Алекс Вальтер Діггельман (Alex Walter Diggelmann) та письменник Джозеф Петерсен (Josef Petersen).

Швейцарський художник Алекс Вальтер Діггельман (Alex Walter Diggelmann) вважається одним із найвідоміших графіків і плакатистів Швейцарії. Цікавий факт історії спортивного руху: саме Діггельман є автором дизайну Кубка УЄФА (анг. European Champion Clubs' Cup; кубок європейських чемпіонів – трофей, який щорічно вручається УЄФА футбольному клубу, що отримав перемогу в турнірі Ліги чемпіонів УЄФА).

Алекс Вальтер Діггельман отримав золоту медаль на Іграх XI Олімпіади 1936 року в Берліні в категорії "Живопис" у номінації "Прикладна графіка" за плакат "Ароза" [4, 12], а також дві медалі в олімпійських конкурсах мистецтв на Іграх XIV Олімпіади 1948 року в Лондоні: срібну та бронзову нагороди в категорії "Живопис" у номінації "Прикладна графіка" за плакати "Першість світу з велоспорту" і "Першість світу з хокею" [4, 11].

Данський письменник Джозеф Петерсен (Josef Petersen) в олімпійських конкурсах мистецтв здобув три срібні нагороди в категорії "Література". Зокрема, за твір "Евріала" на Іграх VIII Олімпіади 1924 року в Парижі [4, 8], також за твір "Аргонавти" на Іграх X Олімпіади в Лос-Анджелесі 1932 року ("Епічні твори") [4, 13]. Останню срібну медаль Петерсену приніс твір "Олімпійський чемпіон" на Іграх XIV Олімпіади 1948 року в Лондоні [4, 11].

Джозеф Петерсен відомий багатьма романами з історичними, часто античними чи середньовічними мотивами, створеними в період між 1910 і 1949 рр. Працював журналістом та іноземним кореспондентом.

Як свідчать джерела, в олімпійських конкурсах мистецтв змагалися не тільки діячі мистецтва, але й спортсмени. В історії Олімпійських ігор два учасники були призерами як спортивних, так і художніх змагань. Уолтер Уайненс (Walter Winans) – американський стрілець й скульптор, який виборов звання першого олімпійського чемпіона в конкурсі мистецтв у категорії "Скульптура". Альфред Хайош (Alfréd Hajós) – угорський плавець й архітектор, який став призером у категорії "Архітектура" [4, 14].

Рис. 1. Акварельні рисунки "Етюди про спорт" ("Rugby", "Corner"), категорія "Живопис", Париж, 1924 р.

Уолтер Уайненс (Walter Winans) на Іграх IV Олімпіади 1908 року в Лондоні здобув золоту медаль у змаганнях зі стрільби [4]. На Іграх V Олімпіади 1912 року в Стокгольмі був учасником американської команди, яка завоювала срібну медаль у змаганнях зі стрільби. У цих самих Олімпійських іграх, окрім спортивних змагань, Уолтер Уайненс брав участь у конкурсах мистецтв й здобув золоту нагороду за бронзову скульптуру "Американський рисак" (рис. 2). Це було перше в історії олімпійське "золото" для скульптури [4, 10].

У 1896 році в Афінах угорський спортсмен Альфред Хайош (Alfréd Hajós) став першим в історії сучасних Олімпійських ігор чемпіоном із плавання, завоювавши дві золоті медалі (100 м, 1200 м вільним стилем). Через 28 років після цієї тріумфальної перемоги, Хайош взяв участь в олімпійських конкурсах мистецтв. На Іграх VIII Олімпіади 1924 року в Парижі в номінації "Архітектура" Альфред Хайош спільно з Д. Лаубером (рис. 3) здобув срібну медаль за проект стадіону [3, 4, 8].

Під час аналізу літератури [4, 9] ми виявили архітекторів, які брали участь в олімпійських конкурсах мистецтв та отримували нагороди за вже споруджені спортивні об'єкти. Зокрема, голландський архітектор Ян Вілс (Jan Wils) на Іграх IX Олімпіади 1928 року в Амстердамі в номінації "Архітектура" завоював золоту медаль за архітектурний проект олімпійського стадіону (рис. 4), побудованого у цьому місті. Уперше медаль була присуджена за реалізовану будівлю, оскільки на усіх попередніх Іграх нагороди здобували автори лише проектів спортивних споруд. Стадіон, який був центром Олімпіади 1928 року, є першим олімпійським стадіоном, на якому звели спеціальну вежу з чашею для запалювання олімпійського вогню.

Вернер Марх (Werner March) – відомий німецький архітектор, учасник Ігор XI Олімпіади 1936 року в Берліні, де в олімпійських конкурсах мистецтв завоював золоту медаль (номінація – "Містобудівні проекти") за проект "Олімпійський комплекс в Берліні" ("Reichssportfeld") (рис. 5) разом із братом Вальтером, а також срібну олімпійську медаль (номінація – "Архітектурні проекти") за архітектурний проект цього ж комплексу [4, 12].

Рис. 2. "Американський рисак", категорія "Скульптура", Стокгольм, 1912 р.

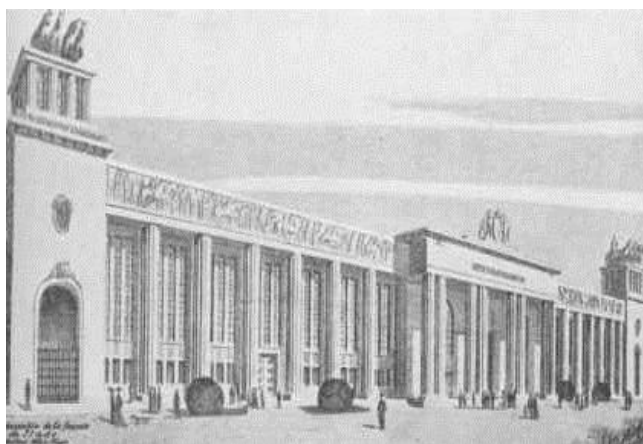

Рис. 3. Проект "План стадіону", категорія "Архітектура", Париж, 1924 р.

Рис. 4. Проект "Олімпійський стадіон в Амстердамі", категорія "Архітектура" ("Архітектурні проекти"), Амстердам, 1928 р.

Рис. 5. Проект "Reichssportfeld", категорія "Архітектура" ("Містобудівні проекти", "Архітектурні проекти"), Берлін, 1936 р.

Власне, сама арена є тільки частиною спортивного комплексу. В 1933 році, прийшовши до влади, Адольф Гітлер озвучив грандіозний план щодо зведення нової арени, хокейного стадіону, манежу для верхової їзди, плавального басейну й навіть театру. Йому запропонували реконструкцію довоєнного комплексу. Але він мав намір створити щось масштабне. У цьому ж році головним архітектором проекту спортивного комплексу "Reichssportfeld" було призначено Вернера Марха. І він збудував новий комплекс до Олімпійських ігор 1936 року (разом із братом Вальтером Мархом). Комплекс "Reichssportfeld", який включав Олімпійський стадіон і інші спортивні споруди, був відзначений журі олімпійського конкурсу мистецтв. Його автори отримали нагороди в архітектурі та містобудуванні [7].

Як відомо, на Олімпійському стадіоні в Берліні Ленні Ріфеншталь зняла свій шедевр кінодокументалістики "Олімпія". Під час Ігор 1936 року, наслідуючи традиції Стародавньої Греції, уперше було проведено естафету Олімпійського вогню.

Висновки

1. Твори літератури і мистецтва на спортивну тематику здійснили значний внесок у світову скарбницю культури. Це засвідчено тим, що за період 1912–1948 років переможцями олімпійських конкурсів мистецтв стали діячі із 23-х країн світу. Загалом було здобуто 49 золотих нагород, 53 срібні нагороди, 49 бронзових.

2. Серед учасників олімпійських конкурсів мистецтв були два президенти Міжнародного олімпійського комітету: П'єр де Кубертен (золота медаль у категорії "Література" за твір "Ода спорту", Стокгольм, 1912 р.) та Ейвері Брендедж (заохочувальна премія в категорії "Література" за твір "Значення аматорського спорту", Лос-Анджелес, 1932 р.).

3. Найуспішнішими учасниками олімпійських конкурсів мистецтв були люксембурзький художник Жан Якобі (Jean Jacoby), який став володарем двох золотих нагород; швейцарський художник Алекс Вальтер Діггельман (Alex Walter Diggelmann), який здобув три олімпійські медалі (золоту, срібну і бронзову); данський письменник Джозеф Петерсен (Josef Petersen), який виборов три срібні нагороди, а також німецький архітектор Вернер Марх (Werner March) – володар золотої та срібної медалі.

4. В олімпійських конкурсах мистецтв змагалися не тільки діячі культури. В історії Олімпійських ігор два учасники були переможцями як спортивних, так і художніх змагань. Це Уолтер Уайнєнс (Walter Winans) – американський стрілець й скульптор, який виборов звання першого олімпійського чемпіона у конкурсах мистецтв в категорії "Скульптура". Також Альфред Хайош (Alfréd Hajós) – угорський плавець й архітектор, який став призером олімпійських конкурсів мистецтв у категорії "Архітектура".

5. За споруджені спортивні об'єкти олімпійськими медалями були нагороджені голландський архітектор Ян Вілс (Jan Wils) за проект "Олімпійський стадіон в Амстердамі", а також німецькі архітектори Вернер Марх (Werner March) та Вальтер Марх (Walter March) за проект "Reichssportfeld".

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в детальному вивченні країн-учасників олімпійських конкурсів мистецтв та аналізі їхніх досягнень.

Використані джерела

1. Литвинець І. До питання про конкурси мистецтв у програмах Олімпійських ігор сучасності / І. Литвинець, О. Падовська, Я. Тимчак, А. Литвинець // Молода спортивна наука України: зб. наук. праць з галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини. Вип. 16 : у 4-х т. – Л. : ЛДУФК, 2012. – Т.1. – С. 163–168.
2. Литвинець І. Організаційні аспекти олімпійських конкурсів мистецтв [Електронний ресурс] / Іванна Литвинець, Антон Литвинець // Спортивна наука України. – 2014. – №2 – С. 32–38. – Режим доступу : <http://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/218/212> (дата звернення 21.06.2014).
3. Сто великих олімпійських чемпіонів. Альфред Хайош [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.e-reading.club/chapter.php/1028201/5/Malov_-_100_velikih_olimpiyskih_chempionov.html (дата звернення 2.07.2014).
4. Art Competition 1912–1948. [Electronic resource]. – Access mode : <http://olympic-museum.de/art/artcompetition.htm> (дата звернення 2.07.2014).
5. Lattipongpun W. The Origins of the Olympic Games' Opening and Closing Ceremonies: Artistic Creativity and Communication / Wichian Lattipongpun // Intercultural Communication Studies. – 2010. – No. 19(1). – P. 103–120.
6. Muller N. Paris 1906 – Coubertin Invite the Artists / N. Muller // Information Letter of the International Pierre de Coubertin Committee. – Lausanne. – №1. – 2006. – P. 21–30.
7. Segrave J. O. Hitler's Ambitious Plans for the 1936 Olympics. [Electronic resource] / Jeffrey O. Segrave // History News Network. – 2004. – Access mode : <http://hnn.us/article/6875> (дата звернення 1.07.2014).
8. Source document: Les jeux de la VIII Olympiade Paris 1924 // Rapport Officiel. – 1998. – P. 601–612.
9. Source document: The ninth Olympiad Amsterdam 1928 // Official Report. – P. 877–900.

10. Source document: The Olympic Games of Stockholm 1912 // Official Report. – 1913. – P. 806–811.
11. Source document: The Organising Committee for the XIV Olympiad London, 1948 // Official Report. – 1951. – P. 195–198.
12. Source document: The XI-th Olympic Games Berlin, 1936 // Official Report. – 1937. – Vol. II. – P. 1106–1128.
13. Source document: X-th Olympiad Los Angeles, 1932 // Official Report. – 1933. – P. 748–765.
14. Stanton R. The forgotten Olympic art competitions – The story of the Olympic art competitions of the 20th century / Richard Stanton. – Victoria : Trafford Publishing, 2001. – 412 p.
15. Stromberg J. When the Olympics Gave Out Medals for Art. [Electronic resource]. / Joseph Stromberg // Smithsonian.com. – 2012. – Access mode : <http://www.smithsonianmag.com/arts-culture/when-the-olympics-gave-out-medals-for-art-6878965/?no-ist> (дата звернення 1.07.2014).
16. Yoshida H. The Art Competition at the Olympic Games: Redefining the boundary between art and sport / H. Yoshida // Aesthetics Japan Society of aesthetics. – 2009. – No.13. – P. 111–120.

Lytoynets I., Vynogradskiy B., Lytoynets A., Zinkiv O.

PROMINENT FIGURES ARTS OLYMPIC COMPETITIONS

In the article highlights the achievements of prominent figures of Olympic Arts Competitions taking place within the Games Olympics between 1912 and 1948. Included in the program of the Olympic Games, arts competitions were thematically related to sports. Members of the Olympic Arts Competitions competed in the following categories: literature, architecture, music, painting and sculpture. The purpose of the study was to describe the achievements of the winners of the Olympic Arts Competitions.

It was established that during the period 1912-1948 biennium. Winners of Olympic Arts Competitions were leaders from 23 countries of the world. A total won 49 gold, 53 – silver and 49 – bronze medals. Among the participants of the Olympic Arts Competitions were two presidents of the International Olympic Committee Pierre de Coubertin (gold medal in the category "Literature" at work "Ode to Sport", Stockholm, 1912) and Avery Brundage (incentive prize in the category "Literature" for essay "The value of amateur sport", Los Angeles, 1932).

Participants found most successful Olympic Arts Competitions, including: Luxembourg painter Jean Jacoby, who won two gold medals; Swiss artist Alex Walter Diggelmann – won three Olympic medals (gold, silver and bronze); Danish writer Josef Petersen – won three silver medals, and German architect Werner March – winner of gold and silver medals.

Established in Olympic art competitions competed not only artists. In the history of the Olympic Games two participants were winners as sports and art competitions. This Walter Winans – American archer and sculptor who won the title of the first Olympic champion in arts competitions in the category "Sculpture". Also Alfred Hajos – Hungarian swimmer and architect who was the winner of the Olympic Arts Competitions in category "Architecture". For sports facilities built Olympic medals have been awarded by a Dutch architect Jan Wils for the project "Olympic Stadium in Amsterdam". As well as German architects Werner March and Walter March for the project "Reichssportfeld".

Key words: *Olympic Art Competitions, games Olympics, the IOC President, culture and arts.*

Стаття надійшла до редакції 07.09.2015 р.